

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОПОРНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Л. М. Калініна, д-р пед. наук, професор
М. М. Малюга, наук. с.

У процесі фундаментального дослідження обґрунтовано сутність, структуру і специфіку феномену ефективності управління опорними закладами освіти в умовах децентралізації. Розглянуто базові та похідні терміни, що детермінують специфіку цього феномену та визначають ефективність управління децентралізованого управління в опорних закладах освіти в об'єднаних територіальних громадах.

Термін «ефективність управління» (від латин. *effectivus* – діяльнісний, творчий) означає результативність процесу управління, операції, проекту, що визначається як відносний ефект, співвідношення результату до витрат, які зумовили його одержання. В англійській літературі з аналізу політики та оцінювання політики використовуються два співзвучні, але відмінні за змістом поняття – «*effectiveness*» та «*efficiency*». Перше з них (*effectiveness*) – це міра досягнення проголошених цілей політики та показує, наскільки результати наблизитись до неї. Друге поняття (*efficiency*) – це співвідношення між витратами на проведення політики та досягнутими результатами, яке може вимірюватись як у натуральних показниках (продуктивність праці), так і у вартісних – за можливості надання грошової оцінки всіх витрат і одержаним результатом.

Лауреат Нобелівської премії з економіки Герберт А. Саймон у монографії «Адміністративна поведінка: дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції» зазначає, що до кінця XIX сторіччя терміни *efficiency* та *effectiveness* практично використовувалися як синоніми та не існувало чіткого поділу між ними. Словник «Oxford English Dictionary» визначає *efficiency* як «придатність або здатність успішно досягати або забезпечити успішне досягнення наміченої мети»

Останнім часом термін набув іншого значення – «співвідношення між внеском і результатом». В енциклопедії «*Encyclopedia of the Social Sciences*» зазначається: *efficiency* у розумінні співвідношення між вхідними ресурсами і результатами, витратами та доходом, витратами та задоволенням є відносно новим терміном. У сучасній науковій англійській термінології та практиці державного управління ці два терміни зустрічаються поруч та є практично унормовані. Польська дослідниця Х. Geliszczynska вводить поняття «цільова ефективність». В українській мові ці поняття найчастіше перекладаються одним словом – ефективність та розглядаються як результативність процесу з такими характеристиками як продуктивність, успішність, енергійність, прогресивність, прибутковість. Ефективність визначає результат чого-небудь, результативність будь-якої діяльності, характеризується показниками, завжди залежить від певних факторів, раціонального

використання ресурсів, здійснення заходів та оцінюється співвідношенням усіх витрат до одержаних результатів.

Застосування термінологічного та системного аналізу, методу ключових надали змогу слів з'ясувати, що на сьогодні поняття «ефективність» не набуло завершеної концептуальної розробки. Поняття «ефективність управління опорним закладом освіти» пов'язано з поняттям «ефективність» – це ступінь досягнення опорним закладом освіти як об'єктом управління запланованих результатів – законодавчо визначеної мети освіти через усебічний розвиток особистості, це міра наближення фактичних результатів до визначених цілей через їх структурування в низку завдань управління. Ці категорії є оціночними, визначаються за критеріями як ступінь досягнення мети або системи визначених цілей – стратегічних, тактичних і оперативних. Інтегративним критерієм ефективності управління опорним закладом освіти у такому сенсі виступає суспільна значущість і корисність результатів роботи спрямованих на формування Людини Культури цифрової епохи, з високим рівнем розвитку розумового, емоційного та соціального видів інтелекту в різних видах діяльності, суспільно значущими набутими людиновимірними цінностями та ін.

Виявлено, що ефективність управління опорними закладами в сфері освіти пов'язана з поняттями «ефективність освітньої політики», «ефективність освіти», «ефективність управління освітою», «ефективність управлінської діяльності», «ефективність освітньої діяльності», «ефективність управління ресурсами та потоками» та ін. Ці категорії є оціночними, характеризують ефективність явищ, процесів, діяльності суб'єктів управління, освітнього процесу та громадського врядування. Здебільшого питання ефективності в освіті розроблені стосовно визначення ефективності окремих процесів (ефективність навчання, ефективність виховання, ефективність розвитку закладу освіти, ефективність розумового розвитку особистості, ефективність розвитку інноваційних процесів, ефективність розвитку організаційної культури та ін.), а не ефективності управління цими процесами за конкретних умов функціонування системи освіти, рівнів освіти, типу закладу.

Доведено, що для визначення ефективності управління об'єктами, процесами, системами як об'єктами моделювання та вивчення в різних галузях науки доцільно розробляти та використовувати теоретичні, емпіричні та статистичні методи дослідження, проваджувати факторно-критеріальні, математичні та інші види моделей. Ефективність управлінської діяльності в опорному закладі освіти визначається шляхом визначення ефективності реалізації управлінського циклу на інтеграційних засадах та функційно-посадових обов'язків керівників, суб'єктів учнівського самоврядування та громадського. Ефективність управління опорним закладом освіти в процесі експерименту визначали за такими інтегральними критеріями, як ефективність функціонування і розвитку підсистем опорного закладу освіти, ефективність управлінської діяльності адміністративно-управлінської ланки, результативність освітнього процесу в контексті виміру кількісних і якісних

показників процесів та за рівнем досягнення їх відповідності встановленій системі цілей та завдань.